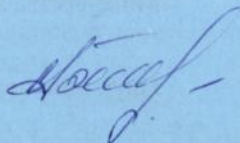

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

БЕСКОРСА Вікторія Миколаївна

УДК [7.034(477)7“16/17”:930.85,(4)](043,3)

**ТРАНСФОРМАЦІЯ БАРОКО В ХУДОЖНІЙ КУЛЬТУРІ
УКРАЇНИ XVII – XVIII СТ.**

17.00.01 – теорія та історія культури

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата мистецтвознавства

Харків-2005

Д 103 (2004) А - 211

ЛННБ України ім.В.Стефаніка

00762245 (Q)

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківській державній академії культури
Міністерства культури і туризму України (м. Харків)

008

Науковий керівник - доктор історичних наук, професор,
член-кореспондент Академії мистецтв України
Шейко Василь Миколайович,
Харківська державна академія культури,
ректор, завідувач кафедри історії і теорії культури

Офіційні опоненти - доктор мистецтвознавства, професор
Шило Олександр Всеволодович,
Національна юридична академія України
ім. Ярослава Мудрого,
професор кафедри культурології

- кандидат мистецтвознавства, доцент
Рибалко Світлана Борисівна
Харківська державна академія дизайну і мистецтв,
завідувач кафедри історії та теорії мистецтва

Провідна установа - Інститут мистецтвознавства, фольклористики та
етнології ім. М.Т. Рильського НАН України,
відділ культурології та етномистецтва, м. Київ

Захист відбудеться "9" листопада 2005 р. о 15 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 64.807.01 у Харківській державній академії культури за адресою: 61003, м. Харків, Бурсацький спуск, 4, Малий зал.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Харківської державної академії культури (61003, м. Харків, Бурсацький спуск, 4).

Автореферат розісланий "8" жовтня 2005 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Лошков Ю.І.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасний стан культурологічної науки обумовлений загостреним інтересом до маловивчених розділів історії мистецтва, розуміння яких допоможе прояснити етапи культурно-історичного розвитку нації. Дослідження і реконструкція духовно-естетичних цінностей українського народу певного періоду є одним із чинників відродження та самозбереження нації, функціонування усталених форм культурного буття, що забезпечують безперервність існування мистецької традиції.

Головні ідеї і напрями дослідження визначені необхідністю історико-мистецтвознавчого та філософсько-культурологічного аналізу для визначення внутрішньої єдності художньо-естетичної і філософсько-релігійної природи українського бароко.

В сучасній гуманітарній науці барокову добу України визначено епохою розвернутого семіосиса, що розкриває принцип взаємозв'язку видів і жанрів мистецтва через соціальне усвідомлення. Відбиття соціокультурного простору у витворах бароко розкриває семантико-репрезентативний характер українського мистецтва XVII – XVIII ст. Теоретичний аналіз даного аспекту набуває актуальності при розгляді особливостей храмового та цивільного будівництва, специфіки філософської двозначності мислення, спадкуванні народної традиції бароковим мистецтвом, своєрідності синтетичного поєднання національних мистецьких ознак (які репрезентовані через козацькі художні смаки) із західноєвропейським бароко.

Своєчасність дослідження продиктована потребою розширити й збагатити філософсько-культурологічні концепти сприйняття українського мистецтва XVII – XVIII ст. як складової частини культурно-історичного простору Європи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Роботу виконано у межах науково-комплексних досліджень кафедри історії і теорії культури ХДАК на 2000 – 2005 рр. за темами: “Генеza та розвиток культур” та “Історія української художньої культури”.

Мета дослідження – здійснити історико-мистецтвознавчий та філософсько-культурологічний аналіз трансформаційних процесів бароко в художній культурі України XVII – XVIII ст. через репрезентативний аспект мистецтва. Досягнення поставленої мети вимагає виконання ряду завдань:

- Здійснити аналіз наукових джерел для визначення ступеню розробки проблеми та обґрунтувати методика проведення дисертаційного дослідження.

- Виявити характер впливу історико-політичних факторів і соціокультурного простору на формування українського бароко.
- Визначити форми впливу народних традицій і козацького культурного середовища на формування особливостей українського бароко.
- Встановити причини трансформації західноєвропейського стилю в мистецтві України.
- Провести компаративний аналіз західноєвропейського та українського мистецтва бароко.

Об'єктом дослідження є еволюція бароко в художній культурі України XVII – XVIII ст.

Предметом дослідження є становлення й трансформація ознак бароко в українському мистецтві (архітектура, іконопис, портретний живопис).

Методи дослідження. Застосовано ряд методів: *структурно-функціональний* – для визначення структурних елементів та їх функціонального навантаження в системі соціокультурних цінностей; *порівняльно-історичний* – для визначення ступеню впливу державотворчих процесів на формування культурно-історичних закономірностей розвитку бароко; *конкретно-індуктивний* – для визначення філософської спрямованості мистецтва (її причин, форм тлумачення); *дедуктивно-систематичний* – визначивши культуру цілісним організмом, що складений із взаємозумовлених елементів, досліджуємо її як систему історико-соціальних цінностей, колективну пам'ять етносів і нації.

Теоретична основа дослідження ґрунтується на структурних розробках К. Леві-Стросса (структурно-функціональний метод); науковий інтерес стимульовано працями тартусько-московської школи семіотики – Ю. Лотмана, Б. Успенського (структурно-стилістичний підхід). Особлива увага приділена дослідженням, які визначають стиль як культурно-філософське поняття, простежуючи еволюцію художнього бачення на матеріалі мистецтва Г. Вельфлін (формальний метод); І. Тен (фактологічний метод).

Наукова новизна одержаних результатів полягає у здійсненні історико-мистецтвознавчого та філософсько-культурологічного аналізу процесів формування й трансформації певних ознак українського бароко. Дисертація містить такі елементи наукової новизни:

- Українське бароко інтерпретовано як філософсько-естетичний принцип соціокультурного простору XVII – XVIII ст.
- Визначено характер впливу національних особливостей на художню специфіку бароко (моральне вдосконалення, олюднення й гуманізація

мистецтва), що надало можливість дослідити певні західні ознаки, адаптовані до національного ґрунту.

- Простежено особливості формотворення мистецьких ознак українського бароко на тлі націогенезу, що дозволило визначити, як соціально-історична ситуація сприяла розповсюдженню гуманістично-реалістичних тенденцій нового типу мислення.
- Показано, яким чином українське бароко наслідувало принципи естетичного навантаження народних художніх традицій (візантійська і староукраїнська іконописна школа, “килимове” та “рушникове” письмо, ліпний орнамент, специфіка декорування).
- Отримав подальшу обумовленість тезис про вплив козацького культурного середовища на формування українського бароко (“козацьке бароко”, архітектурні ансамблі, ознаки монументальності, композиційна симетрія, сюжетна цілісність).
- Здійснено порівняльний аналіз мистецтва бароко України, Польщі, Чехії, Росії, Білорусі, Литви та Молдови з метою визначення причин занепаду релігійно-теософських тенденцій.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження можуть бути використані для подальшого осмислення й розуміння даної проблематики, розробки окремих аспектів; для вивчення української культури і мистецтва в історико-філософських, мистецтвознавчих, українознавчих і філолофсько-культурологічних дослідженнях; підготовки лекцій і семінарів, спецкурсів з народознавства, української культури та мистецтва, історії народної творчості, філософії культури України; в екскурсійно-просвітній роботі; як тематичне джерело оригінальної творчості архітекторів, іконописців, майстрів портретного живопису України епохи бароко.

Апробація дослідження. Основні положення дисертації викладено в доповідях і обговорено на 12 наукових і науково-практичних конференціях. Серед них: міжнародні – “Духовна культура в інформаційному суспільстві” (Харків, 2002), “Історична наука: проблеми розвитку” (Луганськ, 2002), ІХ Харківські міжнародні Сковородинівські читання “Філософська спадщина Г.С. Сковороди і сучасність” (Харків, 2002), “Соціокультурні комунікації в інформаційному суспільстві” (Харків, 2003), “Інформаційно-культурологічна та мистецька освіта: стан і перспективи” (Харків, 2004), ХІ Харківські міжнародні Сковородинівські читання “Філософія і література” (Харків, 2004); *всєукраїнські* – “Проблеми художньої та дизайнерської освіти” (Харків, 2001), “Музичне і театральне мистецтво України в дослі-

дження молодих мистецтвознавців” (Харків, 2002); *науково-методична* – “Розвиток національної моделі дизайну й образотворчого мистецтва в умовах глобалізації сучасного світу” (Харків, 2002); *конференція молодих вчених* – “Культура та інформаційне суспільство XXI століття” (Харків, 2002, 2003.); *науковий форум* – “Культурное пространство путешествий” (Санкт-Петербург, 2003).

Публікації. Результати дисертаційного дослідження знайшли відображення в 17 публікаціях: 5 статей опубліковані у наукових фахових виданнях, затверджених ВАК України, 12 тез доповідей конференцій.

Структура дисертації визначається метою, завданням, логікою дослідження і має такий вигляд: вступ, чотири розділи, висновки, список використаних джерел (337 найменувань) і додатків. Загальний обсяг роботи – 240 стор., з яких 172 – основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено мету і завдання, об’єкт і предмет, наукову новизну, окреслено сферу практичного застосування отриманих результатів.

Перший розділ “Сучасний стан дослідження українського бароко XVII – XVIII ст.” – містить аналіз історико-мистецтвознавчих і філософсько-культурологічних джерел, який дозволив окреслити ступінь наукової розробки проблеми та зазначити основні методи дослідження.

У першому підрозділі “Українське бароко: мистецтвознавчий аспект” – визначено рівень вивченості мистецтва XVII – XVIII ст. Висвітлюючи період XVII – XVIII ст. в культурно-історичній перспективі, акцентовано увагу на роботах П. Байдікова, В. Барвінського, І. Бичка, М. Голубця, А. Жаборока, П. Жолтовського, М. Заковича, І. Зазюна, М. Кожина, І. Крип’якевича, Г. Логвина, І. Ляшенка, М. Марченка, С. Марценюка, Ю. Нельговського, О. Повстенка, В. Радзиковича, О. Семашка, В. Скотного, С. Черепанової, С. Чернецького, Л. Чиснової, В. Шейка, В. Щербаківського, П. Юрченка.

Аналіз праць В. Билініна, О. Білецького, В. Грихіна, І. Єр’оміна, А. Ліпатова, Г. Лукомського, А. Морозова, Д. Наливайка, В. Овсійчука, А. Рогова, Л. Сафронової, В. Січинського, М. Сумцова, С. Таранушенка, Л. Ушкалова, І. Франка, М. Цапенка, А. Шишкіна дозволив розглянути питання ідейно-художнього розвитку бароко; естетики та національних особливостей, культурних відносин і освітньо-виховної діяльності братств; дослідити зв’язки мистецтва з певними етапами національно-релігійної визво-

льної боротьби. Дослідження праць І. Гургули, В. Отковича, В. Свенціцької (які проведені на основі архівних документів) дозволяє відтворити картину взаємовідносин бароко з народними традиціями і стилістику (сюжетне та жанрове розмаїття) творів народних майстрів та визначити час створення й технічні особливості пам'ятників мистецтва XVII – XVIII ст.

З метою відтворення історичної дійсності та умов існування українського народу розглянуто роботи Д. Багалія, М. Грушевського, А. Єфименко, Н. Полонської-Василенко. Розуміння історичних подій та долі українців у співвідношенні з розвитком культурного середовища потребує вивчення робіт В. Білоцерківського, В. Кравченка, М. Марченка, В. Потульницького, А. Савича, М. Семчишина, а також досліджень В. Голобуцького, П. Жолтовського, М. Поповича, П. Симоновського, Д. Степовика, Д. Яворницького, які присвячені вивченню форм впливу козацького середовища на формування ознак бароко, і дозволяють проаналізувати історію козацтва в контексті етногенезу. Наукові розробки Г. Веселовського, Г. Галавіча, В. Січинського, Ф. Уманцева надають можливість вивчити регіональні особливості, порівнюючи мистецтво України, Польщі, Чехії, Литви, Хорватії, Угорщини, Росії, Німеччини, Голландії, аналізуючи діяльність українців за кордоном та іноземних майстрів в Україні.

Другий підрозділ “Історико-філософська ретроспектива” – містить аналіз праць, що розкривають бароко як філософсько-мистецтвознавчий напрям (за масштабами впровадження і гуманістичними тенденціями). В. Горський, І. Єрьомін, І. Захара, В. Литвинов, А. Макаров, В. Нічик, В. Огородник, І. Огородник, М. Русин, Я. Стратій, Д. Чижевський висвітлюють художні течії як виразники ідеології суспільства та означають особливості типу мислення; аналізують розвиток філософської думки; досліджують творчість мислителів, які обстоювали людські цінності як форму національної духовності. Розробки цих науковців дозволяють дослідити шляхи формування нового світосприйняття в контексті філософії мистецтва

В. Горський, А. Зорик, І. Расоха, Л. Ушкалов, В. Щербина ретельно аналізують філософію творчості Г. Сковороди, розкриваючи проблеми самосвідомості та загальнолюдських цінностей, внутрішньої спрямованості нової ідеї пізнання та світоглядні концепції. Осягнення творчої спадщини Г. Сковороди дозволяє з'ясувати специфіку філософсько-естетичної спрямованості мистецтва, символічний зміст та естетичне навантаження.

Таким чином, з'ясовано сучасний стан вивченості бароко України в мистецтвознавчих, культурологічних, філософсько-історичних джерелах; подано фактологічний матеріал з історії іконопису, портретного живопису, гра-

фіки, архітектури, скульптури, літератури, фольклору тощо. Наша робота розкриває форми впровадження синтезу козацького художнього смаку і народної творчості у витвори бароко; виокремлює питання жанрової особливості дерев'яного і кам'яного будівництва; досліджує характер впливу народного будівництва на архітектуру бароко; аналізує процес трансформації архітектурних особливостей західного бароко на українському культурному ґрунті. Звідси виникають питання, що потребують подальшого дослідження: 1) причини занепаду теософських тенденцій в мистецтві і перехід до реалізму; 2) визначення, як соціально-історична ситуація сприяла розповсюдженню гуманістично-реалістичних тенденцій; 3) виокремлення ознак західного бароко, що адаптувалися на українському національному ґрунті та об'єднані з народними художніми традиціями.

У третьому підрозділі "Методологічна основа дослідження" – визначено теоретико-методологічну базу дослідження. Методологія наукового пізнання дозволяє отримати об'єктивно точну інформацію у визначенні структури, функціонального навантаження мистецтва; дослідити особливості стилю на основі зв'язку теорії й практики, взаємодії об'єктивно-суб'єктивних факторів. За допомогою *структурно-функціонального методу* розкрито структурні елементи та їх функціональне навантаження в системі соціокультурних цінностей. При цьому застосовано такі підходи: а) системно-діяльнісний – для аналізу функціонального складу людської діяльності: потреба – суб'єкт – об'єкт – умови – результат. Феномен українського бароко не в сумарності традицій Заходу та народних смаків, а в асиміляції й трансформації "чужого" (західного) до "свого" (народного); б) нормативно-ціннісний – для визначення надіндивідуальних категорій опосередкованого ставлення людини до Всесвіту.

Конкретно-індуктивний – застосовано для дослідження епохи бароко як соціокультурної системи наявних і прихованих способів розуміння буття; *дедуктивно-систематичний* – для загальних визначень і з'ясування ролі й місця мистецтва в системі суспільної свідомості та переходу до аналізу конкретних культурних артефактів. Використання цих методів дозволяє визначити естетичну спрямованість мистецтва, вивчити філософський досвід і форми його тлумачення; означити взаємодію Ренесансу й бароко, доводячи індивідуальність українського бароко щодо ознак цілісної єдності; виявити розбіжності у вираженні теологічної концепції та дослідити специфіку трактування ідей національної свідомості засобами мистецтва.

Порівняльно-історичний та аксіологічний методи допомагають розкрити феноменологічну природу українського бароко. Актуальним виявляється

питання стилістичної своєрідності і потреби дискусійного визначення бароко як високопрофесійного мистецького явища. Порівняльний аналіз дозволяє виокремити національні особливості, визначити естетичне навантаження, розкрити змістовну філософську двозначність бароко. Аналіз філософсько-естетичної спрямованості мистецтва як комплексного модусу духовних й матеріальних здобутків нації дає змогу визначити індивідуальність композиційної й сюжетної лінії, специфіку традиційних художніх засобів вираження. За допомогою аксіологічного методу визначено форму відбиття соціально-історичних процесів у витворах мистецтва та виявимо специфіку ціннісно-орієнтаційного навантаження українського бароко.

За допомогою *фактологічного* (І. Тена) і *формального* (Г. Вельфліна) методів визначасмо структурне навантаження іконопису та архітектури українського бароко. Таким чином, зазначено фактори, що розкривають зміст і форму творів – середовище, раса, клімат, – характеризують стиль і розкривають складність його художньої системи. Систематизація ознак барокової архітектури дозволяє структурувати головні елементи. Виділяючи три періоди – становлення, зрілість і занепад, – можемо через часткове зрозуміти формотворення цілого. При цьому, передбачена Г. Вельфліном класифікація барокової архітектури (живописність, відсутність часо-просторових обмежень, цілісна єдність, динамічність руху, вертикальна спрямованість і монументальність твору) та визначені ним особливості живопису (п'ять пар понять: лінійність і живописність, площина і глибина, тектонічність і атектонічність, множинність і єдність, абсолютна і релятивна ясність предметної сфери) дозволили визначити співвідношення конкретного й загального, з'ясувати принцип контрасту та дисгармонії.

Для дослідження бароко України обрані архітектура, іконопис і портретний живопис оскільки: по-перше, бароко проявилось саме в архітектурі, що дозволяє визначити інтенсивність впливу соціоісторичних умов, встановити причини трансформації західних ознак; по-друге, аналіз іконопису, урахування церковних канонів, дозволяє визначити вплив народних традицій та козацького середовища; по-третє, аналіз портретного живопису України та європейських країн дає змогу розкрити тотожні і відмінні ознаки бароко.

У другому розділі **“Соціокультурні передумови українського бароко”** – простежено впровадження ознак барокового стилю в різних регіонах України; зазначено тенденції, що вплинули на формування особливостей українського бароко; визначено вплив історичної ситуації та процесів державотворення на формування мистецького середовища.

У першому підрозділі “Загальна характеристика історичної ситуації” – досліджено умови та форми перетину соціально-історичної й політичної сфери із процесом формування нового мистецтва. Проаналізовано вплив релігійних і морально-етичних принципів на формування стилю. Культурне середовище розглянуто як систему, що впорядковується формами соціальних відносин, які орієнтують образ людських думок.

XVII ст. для України відзначено глибинними явищами: боротьбою за незалежне політичне, релігійне й національне існування; соціальною нестабільністю, економічною залежністю, територіальною роздробленістю і моральним гнобленням. Загострення конфліктної ситуації призвело до пошуків нової форми світосприйняття, до зміни філософії мислення. Мистецтво несло нову західноєвропейську ідеологію мислення, а зламний період історії держави вимагав радикальних змін. Але впровадження нового потребує часу і лояльних умов. Первинний негативізм до бароко був пов’язаний із неприйняттям католицизму, бо православ’я було не тільки релігійним постулатом, а й традиційним національно-культурним тлом. Однак бароко розвинулось і в країнах, яких не торкнулися реформація та контрреформація.

У другому підрозділі “Засади українського бароко: національні образотворчі традиції і козацьке культурне середовище” – проаналізовано специфіку відбиття національних ідей у витворах бароко. Розглянуто феномен “національного мистецтва” в історико-культурологічному аспекті. Виявлено спроби єднання національних ознак із стилістичними особливостями Заходу. Визначено найтипівіші ознаки західного стилю, що знайшли відображення в українському бароко – антиномічність, алегоричність, “раціоналізм-ірраціоналізм” зображення; гра світла і тіні (символічно-спіритуалістичний зміст); трагічний пафос твору, що відбивав психологію мас; сполучення міфологічних та біблійних образів, поєднання абстрактної символіки з натуралістичною конкретністю; драматизм композицій; космізм, всеохоплення та універсальність; динамічність руху на основі внутрішньої дисгармонії та антиноміях; дуалізм духу та плоті, викликаний новими культурно-історичними умовами й суспільними кризами.

Виявлено форми взаємодії народної творчості, козацького художнього смаку й стилю бароко. Але, називаючи бароко “козацьким”, наполягаємо лише на певних формах впливу козацького середовища на мистецтво бароко, розглядаючи козацтво як носія народних традицій і прихильника гуманістичних ідей. Найважливішим є те, що формування бароко збіглося з існуванням на політичній арені козацтва. Розглядаючи процес формування націй, зауважимо, що специфічні риси етносу накладали відбиток на культурне

середовище. Оскільки мистецтво віддзеркалює не тільки внутрішньодержавний характер, але й місце (сферу впливу) країни в світовій історії, то зрозуміти мистецтво України XVII – XVIII ст. можна, враховуючи специфічні умови, на засаді яких відбувалося формування національної свідомості. Це явище дозволяє говорити про національний характер бароко.

У третьому підрозділі “Філософія творчості бароко: мистецтвознавчі експлікації” – проведено аналіз філософії мислення XVII – XVIII ст. як підґрунтя для розвитку новітніх художніх течій. Всебічно розглянуто філософську двозначність та символічно-образну мову бароко як культурно-історичного феномену. З’ясовано, що XVII ст. – період радикально нової форми сприйняття в системі людського буття та етап формування категоріального поняття “раціональне–іраціональне”. Відтворено форму культурно-філософського тлумачення реальності в контексті співіснування духовної і розумової діяльності. Створення філософської концепції на засадах давньоукраїнських теорій підтверджує тезу про національне забарвлення української філософської думки.

Проведено аналіз філософської спрямованості бароко, яка безпосередньо залежить від емоційно-психологічного стану людини та формується під впливом соціально-історичних умов. Набуваючи філософського досвіду, бароко розповсюдилось в Україні та призвело до радикальних змін не тільки в мистецтві, а й в інших сферах буття. Соціально-політичний, культурний та релігійний хаос примусив до пошуків нового образу мислення, нових ідей світосприйняття – виникла внутрішня динаміка, прагнення до розуміння духовного початку. Мистецтво бароко стало прикладом трансформації внутрішнього світу і набуло релігійно-філософського змісту. Стиль мистецтва став філософією творчості та філософією життя.

Зростання інтересу до метафізичного сприйняття реальності призвело до таких форм мислення, що перебувають за межами логічного сприйняття. Психічний стан людини переосмислюється як дві форми відображення, але алогічність не ліквідує логіку пізнання. Парадокс барокової філософії полягав у двобічності мислення. Ці новачі змінили художнє сприйняття часу й простору – звільнення фантазії наблизило митця до часо-просторового сприйняття у сновидіннях. Для бароко сновидно-алогічне трактування часу й простору стає типовим (простежено у творах Л. Тарасевича, М. Зубрицького, С. Вишенського та ін.). Несвідоме як провідний стан творчого процесу виступає формою психічного відображення (інтуїція, натхнення, реалізація творчого задуму, перебудова структури досвіду, об’єктивована сновидна фантазія) і створює конгломеративну систему історичного досвіду,

закодованого у вигляді архетипів. В такому ракурсі творчість виступає об'єднуючим елементом, спрямовуючи вектор творчої активності не тільки у майбутньо-новаційні категорії, а й в минуле, до надр культури. Отже, саме ірраціональне, як філософська альтернатива раціональному, може виступати джерелом творчості. У XVII ст. сприйняття й відтворення світоглядних абстракцій за допомогою символіки стає найважливішим елементом мистецтва.

У четвертому підрозділі “Образ людини в мистецтві бароко” – визначено процес трансформації форм художнього сприйняття. Розуміння суперечливої людської природи призводить, з одного боку, до трагічного гуманізму, з іншого – до безмежної духовності. Подвійність людського буття розмежувала життєві цінності на “земний хліб” і “високі духовні прагнення”. Розуміння присутності “вищого” й “нижчого” призвело не до суперечок між добром і злом, а до самообмеження і свідомого самоконтролю, відкриваючи “аскетизм духовності”.

Філософія бароко відбилася в теологічних принципах релігійної етики, переорієнтовуючи канонічні принципи розуміння, так званого, християнського раю: насолода й розкіш земного буття сприймаються не як гріховність, а як “відблиск краси і довершеності раю”. Вагання між пристрасно й духовністю стає типовою ознакою мистецтва XVII – XVIII ст.

Отже, у 2-му розділі проаналізовано процес формування мистецького середовища в умовах соціополітичних коливань, досліджено розповсюдження західноєвропейського бароко і принцип сприйняття нового стилю українськими митцями. Встановлено форми впливу козацтва і народних традицій на формування стильових ознак бароко у співвідношенні з процесом формування українського етно- і націогенезу. Аналіз історико-політичної ситуації дозволив структурувати процес “зародження – розвитку – занепаду” українського бароко.

Визначено, що українському бароко властива *релігійно-філософська двозначність і глибоке психоемоційне навантаження*. Філософія життя бароко, зазнавши поразки у розумовому світосприйнятті, поєднала обидві форми пізнання (дух і розум). Розкриваючи ідеологічний зміст стилю як морально-естетичної та релігійно-символічної системи мислення, підтверджено думку щодо часового перетинання ренесансу й бароко, що сформулювало специфічність останнього та поєднало формальні ознаки стилів в цілісне художньо-естетичне коло. Традиційне народне забарвлення є головним критерієм оцінки категорій “свідоме-несвідоме”, “раціональне-ірраціональне” щодо алегорично-символічного змісту бароко України.

Третій розділ “Феномен бароко в українській архітектурі” – містить аналіз українського бароко як високопрофесійного індивідуалістичного явища європейського мистецтва. Тісний зв'язок з національними мистецькими традиціями, асиміляція західноєвропейських особливостей, вплив козацького художнього середовища визначені як абераційні елементи стилевих особливостей барокової архітектури України.

Проведено системний аналіз композиційних особливостей; встановлено специфіку впливу народних будівельних традицій у процесі формування барокової архітектури. В основу дослідження покладено формальний метод Г. Вельфліна, за яким визначено характерні ознаки: живописність, цілісна єдність, збільшення пропорцій, динамічність руху та вертикальна спрямованість. Встановлено, що *вказані ознаки в українській архітектурі вплинули на зміну часо-просторового сприйняття і вїбили категорію “раціональне-іраціональне”, а ставлення до реальності розкрито через вільний розподіл архітектурного простору.*

Визначено форми відображення західних ознак в архітектурі України:

- розкриття внутрішнього простору за допомогою ефекту глибинного освітлення. *Живописний характер* розкрито у новому принципі розподілу світла – головною метою куполу храму є відкриття верхнього світла;
- *збільшення пропорцій* відбито у відсутності часо-просторових обмежень, відкритості простору та свідомому створенні дисонансів;
- *цілісну єдність* простежено на прикладах декоративно-орнаментального оздоблення. Розповсюдження “рушникового” та “килимового” письма в декорі споруд перетинається із західними тенденціями – ілюзія простору, поширення зорово-просторової перспективи. Прояв ознаки цілісної єдності простежується в монастирських ансамблях – окремі споруди являють контур цілого, хоча кожна може існувати самостійно – всі будови об'єднує цілісність образного задуму;
- метаморфози руху архітектури бароко викликають до життя ознаку *вертикальної спрямованості* творів. Приклади вертикальності спостерігаємо при будівництві архітектурних ансамблів;
- *ознака монументальності* не мала в Україні значного впровадження. Прагнення до величчя й монументальності було типовим тільки для періоду І. Мазепи, у час загострення питань державності й національної незалежності. Архітектурному тілу українського бароко не притаманні важкість і широта. За виключенням окремих будов, загальна маса мала відгуки ренесансних особливостей.

Порівняльний аналіз західноєвропейської і української барокової архітектури призводить до таких висновків: а) поєднання особливостей церковного й світського будівництва, вплив культурного середовища сусідніх країн та представників різних художніх течій (шкіл) змінило відношення до часу й простору, відбиваючи категорію “раціональне-ірраціональне”, що формує розширення сприйняття часо-просторової глибини внутрішнього оздоблення храмів; б) часове перетинання барокових й ренесансних ідей підкреслює відмінність українського бароко від західного щодо ознак цілісної єдності. Деякі формотворчі особливості Ренесансу стали типово бароковими; в) чітко вираженою розбіжністю між українським і західноєвропейським бароко є те, що для української архітектури монументальність не є типовою ознакою.

У четвертому розділі “**Барокові тенденції в образотворчому мистецтві**” – проведено аналіз стильових ознак бароко в образотворчому мистецтві на прикладі іконопису та портретного живопису. Виявлено суто національні особливості бароко. Проведено компаративний аналіз, виявлено умови розвитку та окреслено фактори впливу, що характеризують художню специфіку українського мистецтва XVII – XVIII ст.

У першому підрозділі “Іконописні традиції епохи бароко. Категорії споглядання в мистецтві” – встановлено міру впливу українських іконописних традицій і візантійської школи на формування нового стилю; простежено трансформацію староукраїнської школи під західноєвропейським впливом. Для визначення стильових ознак використано зазначені Г. Вельфліним п’ять пар понять, що характеризують живопис:

- *лінійність і живописність*. Лінійна форма обмежує, а живописність трактує явища в нескінченності. Сприйняття перетворюється з часткового на цілісне, що стирає грані і відбиває категорію “раціонально-ірраціонального” розуміння. В іконописі України зміни сюжетної лінії, засобів зображення й передачі образу призвели до еволюції форми. Основу живописного враження складає світло-кольорова гра, звільнення світлотіньової маси та взаємопроникнення форми, світла і кольору;

- *площина і глибина*. Бароко підкреслювало глибинне розташування не окремих часток, а єдиного цілого, що виявлялося у підсиленні реалістичності, зростанні ліризму і чуттєвого сприйняття. Західноєвропейська техніка загладжування вертикально-горизонтальних моментів і наслідування випадкового характеру між площею і композиційним заповненням дозволила реалізувати в українському іконописі ідею психологічного трактування біблійних сюжетів;

- *замкненість і відкритість (тектонічність і атектонічність) форми*. Бароко стало носієм нової живописної манери: заповнення відривається від рами, уникаючи враження відповідності плоскості до композиційного рішення; ціле прагне бути не схованою відповідністю, а випадковим відрізком видимого світу. В Україні зміна символічно-образного простору призвела до зміни тектонічної форми на атектонічну, до розвитку відкритої глибинно-просторової манери зображення:

- *множинність і єдність (множинна єдність і єдина цілісність)*. Реалізація в українському іконописі цілісної єдності сюжетної лінії і впровадження ідеї постійної сюжетної динаміки призвели до ефекту безперервного руху всієї іконописної композиції. При цьому з'явилася можливість втілення функціональної подвійності (духовного й фізичного);

- *абсолютна і релятивна (безумовна і умовна) ясність предметної сфери*. Дана категорія знайшла відображення через прагнення відкрити внутрішній світ іконописного твору. Зміна чіткої ясності на ілюзорну дозволила за допомогою художніх засобів передати психологічне навантаження творів. Нові віяння дають можливість композиції, світлу й кольору не служити для прояснення форми, а мати самостійне навантаження, що сприяло розвитку об'ємного зображення та більш різноманітного світлотіньового ефекту.

У другому підрозділі “Бароко в портретному живописі України” – досліджено специфіку розвитку портретного живопису, визначено ступінь впливу західного стилю, а також Росії, Польщі, Чехії, Молдови, Білорусії, Литви. Виявлено національні особливості українського портретного живопису, проаналізовано процес трансформації західного стилю та досліджено форми взаємодії українського, російського, польського, литовського, чеського мистецтва XVII – XVIII ст.; встановлено закономірності розвитку портретного живопису України. Вибудовано схему асиміляції західного бароко до українського мистецького ґрунту, визначено генезис стилю під впливом народних художніх традицій. Доведено, що на формування естетико-ідеологічного навантаження портретного живопису та його відокремлення від іконопису сприяли посилення національно-визвольної боротьби і тісно пов'язаний з нею просвітительський рух. Перехід портретного живопису в самостійний жанр – це звільнення суспільної свідомості від середньовічних богословських уявлень щодо обмеженості та нікчемності людини перед “силами неба”. Консолідація моральних й фізичних сил українців сприяла створенню досконалого підґрунтя для розвитку демократичних й гуманістичних ідей Заходу.

На тлі європейської історії мистецтв *феномен українського бароко* можна розглядати в *самій формі та методах трансформації стилю*. Основою для формування українського бароко можна вважати західні ознаки. Їхня зовнішня компаративність не викликає сумніву, однак своєрідність історичних умов, тісний зв'язок з народним мистецтвом, вплив козацького середовища зробили українське бароко унікальним, специфічним явищем XVII – XVIII ст. з яскраво вираженою національною образністю.

Отже, у 4-му розділі визначено стильові особливості бароко в українському образотворчому мистецтві. Показано, що українське мистецтво іконопису являє собою національно-індивідуалізоване явище в європейській історії. Українські іконописці підтримували національні ідеї, використовуючи нововведення Заходу, зберігаючи мистецький досвід і народні живописні традиції. Однак вплив стильових ознак нової епохи призвів до зміни середньовічних іконописних канонів: підсилення реалістичних тенденцій в зображенні, підвищення інтересу до людської особистості, зростання ліризму і чуттєвого сприйняття образу. Барокові тенденції помітні в посиленні емоційності та психологічного навантаження релігійних сюжетів. Простежено взаємовплив українського, російського, польського, литовського, чеського, білоруського портретного живопису; встановлено закономірності розвитку портретного жанру України. Вибудовано схему трансформації західноєвропейського стилю на українському мистецькому ґрунті, визначено еволюцію бароко під впливом народних традицій.

ВИСНОВКИ

У дисертації на основі аналізу історико-мистецтвознавчих та філософсько-культурологічних джерел подано теоретичне узагальнення та розкрито естетико-філософські засади українського мистецтва бароко. У висновках підведено підсумки дослідження:

1. Українське бароко інтерпретовано як філософсько-естетичного принцип соціокультурного простору XVII – XVIII ст. Показано, що: а) *українське та західноєвропейське бароко мали єдину схему формобудови*, що дозволило визначити стиль як цілісну (однокорінну) художню форму; б) розглядаючи українське і західноєвропейське бароко як дві гілки єдиного мистецького стилю, бачимо досить різні прояви в декорі, світло-кольоровій гамі, композиційній побудові, естетичному навантаженні, що сформувало аккультура-тивний характер українського варіанту.

2. Доведено, що різноманіття форм та образів українського бароко складалося через наступні умови: а) в Україні працювала велика плеяда іноземних майстрів з Польщі, Італії, Росії, Німеччини, Литви. Це підтверджує аккультуративність українського стилю; б) українські майстри отримали досвід західноєвропейського мистецтва бо значна кількість митців навчалась й практикувалась за кордоном; в) географічні умови розташування України сприяли асиміляції барокового мистецтва.

3. Визначено форми впливу народних традицій та козацьких художніх смаків на формування стильових особливостей бароко. Це дозволило довести, що: а) нове мистецтво тісно перетиналося з народними традиціями: на основі візантійських і староукраїнських іконописних традицій асимільовано західні тенденції, що відбиває специфіку українського бароко. Народні особливості декорування, орнаментального оздоблення впліталися в тіло витворів бароко (мальовничий ліпний орнамент, “килимове” та “рушникове” письмо); б) філософсько-естетична спрямованість мистецтва як комплекс характерних духовних й матеріальних здобутків нації визначила індивідуальність українського бароко (моральне вдосконалення, олюднення й гуманізація мистецтва); в) трактування композиційного простору сприяло реалістичним тенденціям, розмаїттю світлотіньової гри й колористичної гами.

4. З'ясовано, що причина трансформації нового стилю полягає в особливості мистецького ґрунту України. *Не українське культурне середовище пристосовувалося до ознак бароко, а саме західному стилю довелося адаптуватися в Україні.* Це дозволило визначити розходження між сферами впливу народного мистецтва та козацького культурного середовища.

5. Показано, що особливості українського бароко полягають *не стільки в поєднанні традицій Заходу та народних смаків, скільки в асиміляції “чужого” (західного) до “свого” (народного)*, визначаючи ціннісно-орієнтаційну спрямованість стилю. Розглядаючи культуру в трьох аспектах (соціальному, історичному, психофізіологічному), встановлено систему функціонального навантаження “свого” і “чужого” у формі стильових ознак українського бароко. Естетико-ідеологічні засади стилю обумовлені історичною ситуацією – переосмислення соціально-політичної ситуації, загострення релігійної та національної свідомості. Одним з головних стимулів розповсюдження стилю стали соціально-демократичні й філософсько-гуманістичні ідеї Нового часу. Територіальне й політико-економічне коливання України відбилося на формуванні культурного середовища.

6. Проаналізовано особливості українського, польського, російського, чеського, литовського, білоруського мистецтва XVII–XVIII ст., що дозволило

розглядати українське бароко в європейському контексті *не за принципом подібності* певних елементів, а як *складову загальної картини* розвитку бароко в Європі. Барокові особливості названих країн були асимільовані українськими майстрами.

Причина самобутності та яскраво виражених ознак бароко в українському мистецтві XVII – XVIII ст. полягала в наявності історично розвинутого барокового середовища західного зразка (італійське, німецьке, польське, угорське, чеське бароко). Більш пізне розповсюдження барокового стилю в Україні обумовило унікальну можливість єднання й використання досвіду в реальному часі.

7. Бароко набуває змісту *художньо-естетичної репрезентації* історико-політичної ситуації суспільства. Ця репрезентація визначає мистецький стиль як *форму відтворення історичного простору* під впливом соціально-культурної дійсності.

8. Визначено, що українське мистецтво бароко є цілісною системою, що поєднує незалежні, самостійно функціонуючі елементи: а) мистецький досвід попередніх епох; б) народні традиції; в) художні смаки козацтва; г) західні стильові ознаки; д) художній вплив країн Сходу.

Доведено, що українського бароко є самостійною гілкою барокового мистецтва з чітко окресленими ознаками: міфологічний символізм, філософське споглядання, духовне самоусвідомлення, ірраціональний фантазмагоризм, значеннева двозначність і внутрішня динаміка.

Відродження античності на засадах ренесансного гуманізму, романтично-іраціоналістичне тлумачення мистецького надбання Середньовіччя і, насамперед, репрезентація архаїки через народні художні традиції – ці особливості формобудови відбиваються в українському бароко.

Перспективним для подальших розробок є використання матеріалів дослідження в галузях мистецтвознавства та культурології, при переосмисленні важливих аспектів становлення й трансформації українського мистецтва бароко. А самобутність і багатогранність народних мистецьких традицій України потребує досконалого вивчення і розгляду в історико-культурологічному контексті.

СПИСОК ОПУБЛКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Бескорса В.М. Історичні умови розвитку мистецтва бароко в Україні XVII – XVIII ст. // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній

- освіті: Зб. наук. праць. / Під загал. ред. Н.Є. Трегуб. – Х.: ХХПІ, 2000. – № 2-3. – С. 90-93.
2. Бескорса В.М. Образ бароко в українській архітектурі XVII – XVIII ст. // Народознавчі зошити. – Л.: Ін-т народознавства НАН України, 2001. – № 2. – С. 281-285.
  3. Бескорса В.М. Елементи гармонії в бароковому живописі України // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті: Зб. наук. праць. / Під ред. Н.Є. Трегуб. – Х.: ХДАДМ, 2001-2002. – № 2-3/1. – С. 57-62.
  4. Бескорса В.М. Мистецтво українського бароко (огляд літератури) // Культура України. – Вип. 9. Мистецтвознавство: Зб. наук. праць. / Відп. ред. О.Г. Стахевич. – Х.: ХДАК, 2002. – С. 18-25.
  5. Бескорса В.М. Філософська спрямованість українського мистецтва бароко // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті: Зб. наук. праць. / Під загал. ред. Н.Є. Трегуб. – Х.: ХДАДМ. – № 3-4 / 2003 – 1-2 / 2004. – С. 20-24.
  6. Бескорса В.М. Світогляд українського бароко // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв: Матеріали Всеукр. наук.-метод. конф. “Проблеми художньої та дизайнерської освіти”. – Вип. 5. – Х., 2001. – С. 44-46.
  7. Бескорса В.М. Багатоликий образ // Філософська спадщина Г.С. Сковороди і сучасність. Матеріали ІХ Харк. міжнар. Сковородинівських читань. – Х.: “Екограф”, 2002. – С. 6-7.
  8. Бескорса В.М. Взаємозв'язок фольклорних традицій і мистецтва бароко Слобожанщини XVII – XVIII ст. // Духовна культура в інформаційному суспільстві: Матеріали Міжнар. наук.-теор. конф. / Під ред. проф. В.М. Шейка, проф. М.В. Дяченка, доц. І.О. Давидової. – Х.: ХДАК, 2002. – С. 24-25.
  9. Бескорса В.М. Гармонія в живопису // Вісник ХДАДМ: Матеріали наук.-метод. конф. “Розвиток національної моделі дизайну і образотворчого мистецтва в умовах глобалізації сучасного світу”. – Вип. 6. – Х., 2002. С. 91-93.
  10. Бескорса В.М. Митець як суб'єкт культурно-творчого процесу // Культура та інформаційне суспільство ХХІ ст.: Матеріали конф. молодих науковців / Відп. ред. І.В. Щербіна. – Х.: ХДАК, 2002. – С. 7-8.
  11. Бескорса В.М. Розвиток мистецтва бароко в українській культурі // Історична наука: проблеми розвитку: Матеріали Міжнар. наук. конф. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2002. – С. 3-7.

12. Бескорса В.М. Стильові ознаки бароко в українському музичному мистецтві XVII – XVIII ст. // Музичне і театральне мистецтво України в дослідженнях молодих мистецтвознавців: Матеріали Всеукр. наук.-творч. конф. студ. та аспірантів. / Відп. ред. Г.Я. Ботунова. – Х.: ХДІМ, 2002. – С. 15-16.
13. Бескорса В.М. Культура в соціально-історичній перспективі // Соціокультурні комунікації в інформаційному суспільстві: Матеріали Міжнар. наук. конф. / Під ред. проф. В.М. Шейка, проф. М.В. Дяченка, проф. Н.М. Кушнаренко. – Х.: ХДАК, 2003. – С. 16-17.
14. Бескорса В.М. Роль братських шкіл в освітньому процесі України // Культура та інформаційне суспільство XXI ст.: Матеріали наук. конф. молод. учених. / Відп. ред. І.В. Щербіна. – Х.: ХДАК, 2003. – С. 23-24.
15. Бескорса В.М. Фантазия. Путешествие. Искусство // Культурное пространство путешествий. Тезисы научного форума. – СПб.: Центр изучения культуры: Гос. унив-т, факультет философии, 2003. – С. 165-167.
16. Бескорса В.М. Творчість як двостороння діяльність // Інформаційно-культурологічна та мистецька освіта: стан і перспективи: Матеріали Міжнар. наук. конф. / Під ред. проф. В.М. Шейка, проф. М.В. Дяченка, канд. пед. наук С.В. Сищенко – Х.: ХДАК, 2004. – С. 181-182.
17. Бескорса В.М. De libertate через обмеження // Філософія і література / Матеріали XI Харк. міжнар. Сковородинівських читань. – Х.: Прометей-Прес, 2004. – С. 292-294.

АНОТАЦІЇ

Бескорса В.М. Трансформація бароко в художній культурі України XVII – XVIII ст. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.01 – теорія та історія культури – Харківська державна академія культури, Харків, 2005.

У дисертаційному дослідженні здійснено культурологічний аналіз концепту українського мистецького стилю у вимірі європейського соціокультурного середовища. Проведено порівняльний аналіз теоретичних підходів до вивчення даного стилю. Автор досліджує українське бароко у видах і жанрах мистецтва (архітектура, іконопис, портретний живопис) та через соціокультурні репрезентації.

Визначено процес культурно-історичного розвитку українського стилю як художнього феномену, який ґрунтується на філософсько-естетичній вира-

зності стилю (від першої половини XVII до другої половини XVIII ст.). Розглянуто еволюційні зміни культурно-соціального навантаження і психоемоційного сприйняття стилю з урахуванням соціально-історичних умов. Охарактеризовано ціннісно-орієнтаційну спрямованість у зв'язку з процесом трансформації західноєвропейського ("чужого") до українського ("свого") мистецького ґрунту.

Ключові слова: українське бароко, козацьке художнє середовище, народне традиційне мистецтво, стилеві ознаки, європейський мистецький контекст, культурно-філософська ідеологема, соціально-історичні умови.

Бескорсая В.Н. Трансформация барокко в художественной культуре Украины XVII – XVIII вв. – Рукопись.

Диссертация на получение научной степени кандидата искусствоведения по специальности 17.00.01 – теория и история культуры – Харьковская государственная академия культуры, Харьков, 2005.

В диссертации проведено культурологическое исследование украинского барокко, выполнен сравнительный анализ теоретических подходов к изучению данного стиля. Автор исследует украинское барокко в видах и жанрах искусства (архитектура, иконопись, портретная живопись) и через социокультурные репрезентации.

Обозначено процесс культурно-исторического развития украинского барокко как художественного феномена, который базируется на эстетической образности стиля (с первой половины XVII до второй половины XVIII ст.). Рассмотрены эволюционные изменения культурно-социальной нагрузки и психоземонального восприятия стиля с учетом социально-исторических условий. Охарактеризована ценностно-ориентационная направленность в связи с процессом ассимиляции западноевропейского ("чужого") к украинскому ("своему") художественному наследию.

Значительное внимание уделяется интерпретации искусства барокко как философско-эстетического принципа. Акцентировано внимание на том, что украинское барокко никогда не имело всех характерных особенностей западного стиля.

Проведенное в диссертации исследование на основе историко-искусствоведческих и философско-культурологических материалов подтверждает, что украинское и западноевропейское барокко имеют единую систему создания форм при их различных проявлениях в декоре, светотеневой гамме, композиционном содержании, что формирует аккультуративный характер украинского барокко.

В диссертации прослежено влияния народных традиций и казацкой художественной среды на формирование стилевых особенностей барокко, выявлены их составляющие: национальные особенности декорирования, орнаментального оформления; философско-эстетическая направленность барокко как комплекса характерных духовных и материальных достижений нации; барочные тенденции, базирующиеся на основе староукраинской иконописной школы.

Установлено, что причина трансформации западного стиля заключается в особенностях национальной художественной среды Украины. Анализ художественных особенностей украинского, польского, русского, литовского, чешского, белорусского барокко позволяет рассматривать украинское барокко не по принципу сходства многочисленных элементов, а как составляющую часть исторической картины развития европейского барокко.

Ключевые слова: украинское барокко, казацкая художественная среда, традиционное народное искусство, стилевые особенности, европейский контекст искусства, культурно-философская идеологема, социально-исторические условия.

Beskorsa V.M. Transformation baroque in art culture of Ukrain XVII – XVIII ct. – Manuscript.

Thesis for a candidate's degree in art-criticism on a speciality 17.00.01 – Theory and history of culture. – Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv, 2005.

The culturological analysis of the Ukraine baroque in limits of the Europe socio-cultural society was researched in the dissertation. The author shown the Ukrainian baroque in the kind and ganres of art (architecture, icon-painting, portrait painting) and in socio-cultural representation.

The evolution of the art and history development as the united creation phenomenon, based on aesthetics expressiveness (from first half of XVII – to second half of XVIII century). Evolution changes of culture social significance and psycho emotion perception of the style accounting socio historical conditions as well as the value – orientation direction connected with transformation process of west European (foreign) and Ukrainian (home) art ground were studies.

Key words: Ukrainian baroque, Kozak art traditions, folk art, style signs, European art context, cultural-philosophy signs, socio-historical conditions.

М. С. А.
М. С. А.

Підписано до друку 03.10.2005 р. Формат видання 60х90/16
Папір оф. Гарнітура "Times". Друк. офс.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл. вид. арк. 1,0
Тираж 100 прим. Зам. № 105

Надруковано в множ. лаб. Харківської державної академії культури
61003, Харків-3, Бурсацький спуск, 4.

АВ 65.115

Мист.

МИСТ